

Klemen Terézia

Február, a farsang hónapja

A farsang eredete

A farsang vízkereszt napjától (január 6.) hamvazószerdáig tart, vagyis a húsvét előtti 40 napos nagyböjt első napjával záródik. A farsangi ünnepkör legfeltűnőbb mozzanata a jelmezes-álarcos alakoskodás. Az álarcviselésről, az állatalakoskodások különböző formáiról, a férfi-női ruhacseréről már a XV. század óta szólnak adatok. Sok helyen járták a fiatalok a falut, és farsangi jókívánságokért adományokat: tojást, szalonnát, fánkot kaptak. Sokszor jelmezt, maszkot viseltek a falujárók, öreg cigányasszonynak, katonának, ördögnek öltöztek be.

Ma már csak a bálók és az óvodaiskolai jelmezbálók – meg persze a fánk sütés – jelzik, hogy itt a farsang, a régi népszokások teljesen kihaltak. Bár az utóbbi években örömteli tényként említhető, hogy a farsangi szórakozások karneváli és egyéb játékos formái otthonra találtak iskoláinkban, a diákok vidám álarcos karneváljain és egyéb humoros hagyományörző rendezvényeiben. Lásuk, hogy is volt ez régen.

A busójárás

A busójárás a tél búcsúztatását, a tavasz eljövételének sürgetését szolgálta. Az emberek rémisztő maskarákba bújva próbálták elűzni a telet. Az ősi hiedelmek alapján úgy vélték, hogy a tél utolsó napjaiban a Nap legyengül és a gonosz szellemek életre kelnek, akiket álarcöltéssel, vigalommal, boszorkánybábu égetésével lehet csak elűzni.

A hagyományos *busóöltözet* szőrével kifordított rövid bundából, szal-

mával kitömött, színes, gyapjúból kötött cifra, női bütykös harisnyába bújtatott gatyából, bocskorból állt. A bundát öv vagy marhakötél fogta össze a derekukon, erre akasztották a marhakolompot. A busóruhát viselők kereplőt vagy soktollú, fából összeállított buzogányt tartottak a kezükben. A busóálarc fűzfából faragott, hagyományosan állatvérral festett birkabőr csuklyás fejedőből állt. Sok helyen a telet jelképező szalmabábu elégetésével vettek búcsút a hosszú téltől.

Farsang farka

Kövércsütörtökön – a farsangi időszak utolsó csütörtökén – nagykanállal ették a kocsonyát, a káposztás disznóhúst, a kolbászt, a pogácsát és természetesen a zsírban sült farsangi fánkot. A hagyományos, kelt tésztából készült fánk neve sokfelé pampuska volt, a forgácsfánké pedig herőce. Az ország egyes részein szokás volt az első fánkot eltenni, megszáritani, aztán porrá törve gyógyszerként használni, ha a jószágnak valami orvosságra volt szüksége. A farsangi lakomák maradékát csonkacsütörtökön, azaz a hamvazószerdát követő napon ették meg. „Inkább a has fakadjon, mintsem az a kicsi étel megmaradjon!” – vélték akkoriban.

Farsangi multságok

Farsang idején nagy táncmultságokat rendeztek, ahol találkozhattak az eladó lányok a legényekkel, ez volt ugyanis a párvalasztás hagyományos helye és időszaka. Úgy tartották, hogy ha rövid a farsang, akkor a csúnya lányok pártában maradnak, ha hosszú a farsang, minden lány férjet talál. A

rönkhúzást (tuskóhúzást) olyankor rendezték meg, mikor a községben abban az esztendőben nem volt lakodalom. Régebben az ország sok részén szokás volt húshagyókedden a pártában maradt leányokkal tuskót húzatni.

Balázs-járás, Gergely-járás

Február 3-án, Balázs napján, vagy március 12-én, Gergely napján volt az iskolások ünnepe. A Gergely-járás szokása elterjedtebbé vált, ezzel a nappal fejeződött be az iskola téli időszaka. Ilyenkor a tanulók jelmezesen vonultak fel, adományokat gyűjtöttek és áldást kértek az adományozókra: „Az Isten áldása és szent áldomása házatokon, Maradjon mindvégig, világ-vegezetig jószágtokon!”

A Balázs- és Gergely-napi köszöntés néhol biztosított járandósága volt a kántortanítóknak.

Bálint-nap

Február 14-én Szent Bálintot, a szerelmesek védőszentjét ünnepeljük. A szokással együtt az idegen neve lett ismertebb, nálunk is inkább Valentin-napnak hívják a „szívecskés ünnepet”. Ilyenkor a szerelmesek kölcsönösen megajándékozzák egymást. A magyar néphagyományban is kitüntetett szerepe volt ennek a napnak, de inkább munkával, időjárással kapcsolatosan. Ilyenkor került sor például kotlós vagy facsemeték ültetésére. A tolvajok ellen ezen a napon metszették meg a szőlőtöskéket a birtok négy sarkán. Ha Bálint napján hideg és száraz volt az idő, akkor jó termést vártak.